

द्वितीयसमाकलनपरीक्षा, 2017

संस्कृतम्

कक्षा - अष्टमी

अवधि - होरात्रयम्

पूर्णांकाः - अशीतिः

विद्यार्थिनः नाम वर्गः दिनांकः - 16.9.2017 (शनिवासरः)

निर्देशाः -

- सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
- सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तरं खण्डक्रमानुसारमेव लेखनीयम् ।
- सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखितव्यानि ।

खण्डः - क (अपठितावबोधनम् - 5 अंकाः)

प्र.1 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

प्रियजनैः सह कृतं पर्यटनम् आनन्दं ददाति । पर्यटनं रोमाञ्चकारि भवति । पर्यटनेन ज्ञानवृद्धिः मनोरञ्जनं च भवतः । यत् ज्ञानं स्वयम् अनुभूयते दृश्यते च तत् स्थिरतरम् भवति । कस्मिन् देशे-प्रदेशे वा किं किं दर्शनीयम् ? अथवा तत्र कथं व्यवहारः क्रियते । एतत् सर्वम् पर्यटनेन ज्ञायते । पर्यटन-उद्योगेन भारतशासनं पर्याप्तं धनं प्राप्नोति ।

क) एकपदेन उत्तरत -

(1/2×4=2)

- क) कैः सह कृतं पर्यटनम् आनन्दम् ददाति ?
- ख) ज्ञानवृद्धिः मनोरञ्जनं च केन भवति ?
- ग) भारतशासनं केन पर्याप्तं धनं प्राप्नोति ?
- घ) यत् ज्ञानम्-स्वयम् अनुभूयते दृश्यते च तत् किं भवति ?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(1×2=2)

- क) पर्यटनेन किं किं ज्ञायते ?
- ख) कीदृशं पर्यटनम् आनन्दं ददाति ?

ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत

(1/2×2=1)

- क) 'पर्यटनं रोमाञ्चकारि' - अत्र विशेष्यपदम् किम् ?
- ख) 'एतत् पर्यटनेन ज्ञायते ।' अत्र क्रियापदं किम् ?
अ) एतत् ब) ज्ञायते स) पर्यटनेन

खण्ड - ख (रचनात्मककार्यम् - 20 अंकाः)

प्र.2 अधोलिखितं सम्वादं मञ्जूषातः पदं चित्वा पूरयत

(1×5=5)

मञ्जूषा -

अर्थः, पठसि, अस्ति, कालिदासस्य, नाम ।

आभा - हे भ्रातः ! त्वं किं (1)..... ?

गुलशनः - अहं (2)..... अभिज्ञानशाकुन्तलम् पठामि ।

आभा - भ्रातः, किम् अस्ति 'अभिज्ञान' पदस्य (3)..... ?

गुलशनः - 'अभिज्ञानपदस्य' अर्थः 'पहचान' इति (4)..... ।

आभा - अस्तु । कालिदासस्य कापि अन्यारचनायाः (5)..... जानासि ?

गुलशनः - मेघदूतम् ।

आभा - शोभनम् ।

प्र.3 स्वविद्यालयस्य वर्णनं कुर्वन् स्वमित्रं प्रति पत्रं पूरयत -

(½×10=5)

मञ्जूषा -

मित्रप्रवीण, कुशलोऽस्मि, परिश्रमिणः, लेखिष्यामि, प्राप्नुमः,
अध्यापकाः, सुन्दरः, नमस्कारः, इच्छामि, विद्यालये ।

रायगढ़नगरम्

दिनांकः 01.09.2017

प्रिय (1).....

(2).....

अहम् अत्र (3)..... । छात्रावासे अधुना मम अनेकानि मित्राणि सन्ति । अहं स्वविद्यालयस्य वर्णनं कर्तुम् (4)..... । मम विद्यालयः अतीव विशालः (5)..... च अस्ति । पतरापालीक्षेत्रे स्थितेऽस्मिन् विद्यालये सर्वे छात्राः (6)..... सन्ति । अस्माकं सर्वे (7).....मनोयोगेन पाठयन्ति । तेषां योग्यता तु वस्तुतः प्रशंसनीया । वयम् (8)..... अश्वारोहणस्य, क्रिकेटस्य, पादकन्दुकस्य, टेबलटेनिस-बास्केटबाल च इत्यादीनां क्रीडानां प्रशिक्षणमपि (9)..... विस्तरेण पुनः (10)..... ।

भवतः सुहृत्

सौम्या

प्र.4 अधोलिखितं चित्रं पञ्चसंस्कृतवाक्येषु वर्णयत -

(2×5=10)

मञ्जूषा -

वृक्षः, एषः, चलपुस्तकालयः, पंक्तिबद्धाः, जनाः,
अस्ति, गृहाणाम्, समीपे, पुस्तकानि, सन्ति, भवनानि ।

खण्ड - ग (अनुप्रयुक्तव्याकरणम् - 15 अंकाः)

प्र.5 निम्नांकितानां पदानां सन्धिं विच्छेदं वा चित्वा लिखत -

(1×3=3)

1) विद्यालयः नगरे वर्तते ।

क) विद्या + लयः

ख) विद्या + आलयः

ग) विद्य + आलयः

(2/5)

- 2) वसन्ते पवनः वहति ।
 क) पो + अनः ख) पव + नः ग) प + वनः
- 3) मातृ + आज्ञाम् मत्वा केशवः सुखी वर्तते ।
 क) मातृआज्ञाम् ख) मात्रोज्ञाम् ग) मात्राज्ञाम्

प्र.6 अधोलिखितवाक्येषु पदानां समासं विग्रहं वा चित्वा लिखत - (1×3=3)

- 1) गंगायाः समीपम् एकः तडागः अस्ति ।
 क) उपगंगम् ख) उपगंगः ग) उपसमीपम्
- 2) एषः विशालः ग्रन्थालयः मम अस्ति ।
 क) ग्रन्थोः आलयः ख) ग्रन्थानाम् आलयः ग) आलयः ग्रन्थाम्
- 3) मदेन उन्मत्तः गजः अचलत् ।
 क) मादान्मोताः ख) मदामोताः ग) मदोन्मत्तः

प्र.7 अधोलिखितानां पदानां प्रकृति-प्रत्ययौ चित्वा लिखत - (1×3=3)

- 1) दुग्धं पीत्वा गच्छति ।
 अ) पा + क्त्वा ब) पी + तुमुन् स) पी + त्वा
- 2) बालकः पठितुम् इच्छति स्म ।
 अ) पठ + तमुन् ब) पठ् + तुमुन् स) पाठ् + क्ववतु
- 3) सः ग्रामं गतवान् ।
 अ) गम् + तिवान् ब) गच्छ + क्तवतु स) गम् + क्तवतु

प्र.8 निर्देशानुरूपं शब्दरूपं लिखत - (1×3=3)

- 1) 'पितृ' शब्दस्य तृतीया बहुवचने किं रूपं भविष्यति ? (पिता/पितृभिः/पितरि)
- 2) 'हरि' शब्दस्य प्रथमा बहुवचने किं रूपं भविष्यति ? (हरयः/हरये/हरौ)
- 3) 'नदी' शब्दस्य सप्तमी बहुवचने किं रूपं भविष्यति ? (नदी/नदीषु/नदि)

प्र.9 निर्देशानुरूपं धातुरूपं लिखत - (1×3=3)

- 1) 'गम्' धातोः लट्लकारस्य उत्तमपुरुषः - बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
- 2) 'भू' धातोः लङ्लकारस्य प्रथमपुरुष - बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
- 3) 'पठ्' धातोः लृट्लकारस्य मध्यमपुरुष - द्विवचने किं रूपं भविष्यति ?

खण्ड - घ (पठितावबोधनम् - 40 अंकाः)

प्र.10 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

तदा गुहायाः स्वामी दधिपुच्छः नाम शृगालः समागच्छत्। स च यावत् पश्यति तावत् सिंहपदपद्धतिः गुहायां प्रविष्टा दृश्यते, न च बहिरागता। शृगालः अचिन्तयत् - 'अहो विनष्टोऽस्मि। नूनम् अस्मिन् बिले सिंहः अस्तीति तर्कयामि। तत् किं करवाणि ? एवं विचिन्त्य दूरस्थः रवं कर्तुमारब्धः - 'भो बिल ! भो बिल ! किं न स्मरसि, यन्मया त्वया सह समयः कृतोऽस्ति यत् यदाहं बाह्यतः प्रत्यागमिष्यामि तदा त्वं माम् आकारयिष्यसि ? यदि त्वं मां न आह्वयसि तर्हि अहं द्वितीयं बिलं यास्यामि इति ।'

- क) एकपदेन उत्तरत - (½×4=2)
- अ) दधिपुच्छः कस्य नाम आसीत् ? (सिंहस्य/शृगालस्य)
- ब) शृगालः कस्य पदपद्धतिम् अपश्यत् ? (आत्मानम्/सिंहस्य)
- स) बिले कः अस्ति ? (सिंहः/मूषकः)
- द) दूरस्थः शृगालः किं कर्तुमारब्धः ? (खम्/पवनम्)

- ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (1×2=2)
- अ) शृगालः किम् अचिन्तयत् ?
- ब) गुहायाः स्वामी कः आसीत् ?

- ग) निर्देशानुसारं उत्तरत - (½×2=1)
- अ) 'गुहायाः' इति पदे का विभक्तिः ?
- ब) 'अहं द्वितीयं बिलं यास्यामि' । अत्र क्रियापदं किम् ?

प्र.11 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

शिवमस्तु सर्वजगतां परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ।

दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥

- क) एकपदेन उत्तरत - (1×2=2)
- अ) केषां शिवम् अस्तु ?
- ब) परहितनिरताः के भवन्तु ?

- ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (1×2=2)
- अ) सर्वत्र कः सुखी भवतु ?
- ब) के नाशं प्रयान्तु ?

- ग) निर्देशानुसारं उत्तरत - (½×2=1)
- अ) 'गुणाः' इति पदस्य अत्र विलोमपदं किम् ?
- ब) 'भूतगणाः' इति पदे का विभक्तिः ?

प्र.12 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - (2×5=10)

- क) बालः कुत्र विलपिष्यति ?
- ख) प्रेमलः कथं श्रान्तः आसीत् ?
- ग) व्याघ्रस्य पिपासा कथं शान्ता अभवत् ?
- घ) पथि के विषमाः प्रखराः ?
- ङ.) परिव्राजकस्य शिष्यः कः आसीत् ?

प्र.13 अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (1×4=4)

- क) गुहायाः स्वामी दधिपुच्छः आसीत् ।
- ख) गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति ।
- ग) व्याघ्रस्य पिपासा शान्ता अभवत् ।
- घ) महतां प्रकृतिः सुस्थिरा भवति ।

- प्र.14 अधोलिखितानां पदानां विभक्तिं वचनं च लिखत - (1×4=4)**
	पदम्	विभक्तिः	वचनम्
क)	राष्ट्राय		
ख)	एकस्मिन्		
ग)	दौर्भाग्यात्		
घ)	पशुषु		
- प्र.15 उचितपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - (1×4=4)**
- मञ्जूषा - एव, देहि, परितः, विना ।
- क) मह्यं जलं ।
- ख) विद्यां.....जीवनं वृथा ।
- ग) सत्यम् जयते ।
- घ) ग्रामं वृक्षाः सन्ति ।
- प्र.16 अधोलिखितानां पदानां पर्यायपदम् लिखत - (1×4=4)**
- मञ्जूषा - वसनम्, लब्ध्वा, निकटे, आत्मानम् ।
- क) प्राप्य -
- ख) स्वकीयम् -
- ग) वस्त्रम् -
- घ) पार्श्वे -
- प्र.17 अधोलिखितानां पदानां विलोमपदम् लिखत - (1×4=4)**
- मञ्जूषा - वामहस्तः, अन्या, दोषाः, त्यागः ।
- क) गुणाः -
- ख) स्वीकारः -
- ग) दक्षिणहस्तः -
- घ) अनन्या -

